

**Disputatio inauguralis medica de morsibus et puncturis animalium ... /
[Johann Kaspar Witzel].**

Contributors

Witzel, Johann Kaspar, active 1675-1676.
Université de Strasbourg.

Publication/Creation

Argentorati : Literis Joh. Friderici Spoor, 1676.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ctexxuw5>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISPUTATIO INAUGURALIS
MEDICA

DE

MORSIBUS
ET PUNCTURIS
ANIMALIUM,

Quam

REI MEDICAE AUTHORE DEO TRINUNO
adjuvante

DECRETO ET AUTHORITYTE
MAGNIFICI, NOBILISSIMI & AMPLISSIMI
COLLEGII MEDICI,
IN CELEBERRIMA TRIBOCORUM UNIVERSITATE,

Pro

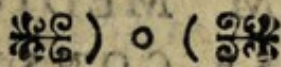
LICENTIA

Summos in Arte Medica Honores & Privilegia
Doctoralia legitime & solenniter
consequendi

publico placidoque PHILIATORUM
Examine subicit

JOHANNES CASPARUS *Wiesel* /
Moeno - Francofurtanus.

Ad D. 2. Sept. horis locqz solitis.

ARGENTORATI,

Literis JOH. ERIDERICI SPOOR.

ANNO MDC LXXVI.

INCLUTÆ AC LIBERÆ
IMPERIALIS REIPUBLICÆ
FRANCOFURTENSIS AD MOENUM

*MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS
ET AMPLISSIMIS*

DN. PRÆTORI
DN. HIERONYMO PETRO
von Stätten /

DNN. CONSULIBUS
DN. PHILIPPO CHRISTIANO
Verßnern /

DN. HENRICO LUDOVICO
Verßnern /

DNN. SCABINIS,
SYNDICIS,
SENATORIBUS,
PATRIAE PATRIBUS
VIGILANTISSIMIS,
DISPUTATIONEM HANC INAUGU-
RALEM MEDICAM

SUBMISSE CONSECRAT
JOHANNES CASPARUS Wießel /
MOENO-FRANCOFURTANUS.

DISPUTATIONIS INAUGURALIS
DE
MORSIBUS ET PUNCTURIS
ANIMALIUM.

CAPUT PRIMUM

*Nominalem Definitionem ex-
plicans.*

Nter affectus, qui periculosi & *δυσίατοι*,
morsus & puncturæ animalium, præpri-
mis venenatorum, postremas neutiquam
sibi vendicant partes; de his cum hoc
loco agere sit animus, ne *ἀμεθόδως* id fiat,
& ut omnis error præcaveatur, methodo
receptâ procedimus, considerantes *ὀνομα-
τολογία* & *πραγματολογία*, subjectum, causas & differen-
tias, cum signis & curatione.

Nomen igitur quod spectat, quanquam quidam in eâ
sint sententiâ, parum in eo situm esse, testimoniumque
afferant *Galen. l. 1. Metb. med. c. 7. & l. 11. m. m. c. 12.* cum
tamen nomina sint *τῶν πραγμάτων* symbola, necessariam
ducimus illorum enucleationem, non repugnante Gale-
no, siquidem expressè *l. 13. simpl. c. 12.* inquit, perturbatum
nominum usum rerum quoque perturbare notitiam, &
nominibus confusis, rerum etiam notitiam confusam esse.

Onomatologia tria includit, Etymologiam, Synonymiam & Homonymiam. Etymologiam vocabuli *Morsus* quod attinet, derivatur à Mordeo, quod idem est ac dentibus lædo. Synonymiam quod spectat, dicitur quoque morsura, quo vocabulo veteres nonnulli sunt usi, verùm apud eos, qui puritati student, vocabulum morsus magis est in usu. Homonymiam seu ambiguitatem vocabuli quod concernit, accipitur variis modis: Primò pro dolore & ægitudine: Hinc *Cic. ad Attic. l. 13.* Valdè me memorde- runt epistolæ tuæ de Atticâ nostrâ; & Latinus Interpres aphor. *Hipp. s. 4. §. 65.* In febribus circa ventriculum ve- hemens æstus & stomachi morsus, malum. Secundò su- mitur pro detractiõne, invidiâ, uti ex *Terent. in Eunuch.* apparet; Invidere omnes mihi, mordere clanculum, ego non floccipendo. Tertiò pro morsu aliquo parvo, mor- siunculâ, ex amore, ubi nulla adest contiui solutio, apud *Plaut. in Mil.*

Compressiones arctæ amantium compares

Teneris labellis, molles morsiuncula.

Nostra autem disputatio de his morsibus non est so- licita, uti perspicuè ex titulo apparet, sed de his calamità- tibus & molestiis, quas animalia tam venenata quàm ve- neni expertia inferunt, & morsus & puncturæ nomine ve- niunt. Puncturarum nomen quod concernit, derivatur vocabulum à pungendo, verbi pungo pungere, quod voca- bulum etiam per translationem de animo dicitur: Hinc rursus Cicero: Epistola ita me pupugit, ut somnum mihi ademerit; & alibi *l. 7. ad Trebat.* pungit me rursus quod scribis esse te istic libenter. Vocatur aliàs quoque ictus, punctio, punctiuncula, punctiuscula: Hinc *Seneca de ira l. 3.* Magis ignosco ei qui vulnus inimici, quam qui pun- ctiusculam concupiscit.

Realem definitionem proponit.

Morsus & puncturæ quid sint, & quomodo definiantur, diligentiori nunc indagandum scrutinio, quoniam minalem definitionem realis sequitur. Et quanquam nonnulli sint, qui de morsibus animalium in libris suis egerunt, nemo tamen illorum de exhibendâ formali & reali definitione fuit sollicitus, excepto unico (quem sciam) *Sante Ardoyno*, qui *lib. 5. c. 1. de morsur. animal.* illam tradidit, quæ etiam palato nostro ita arridet, ut non dubitemus illam nostram facere. Est autem illa talis: *Morsus est solutio continui, ore & præcipuè dentibus facta.* Dixi... nor esse solutionem continui, nec immeritò, cum enim partes quæ secundum naturam unitæ debebant esse, à se invicem sint solutæ, nemo negabit unionis solutionem. Solutio autem illa continui comprehendit tum contusionem seu attritionem à dentibus, vel iis quæ his respondent, factam, tum verum vulnus ab illis inflictum. Notandum autem quod *ἀνάστυμα* in aliis morsibus magis, in aliis minus adsit, imò interdum sensu vix perceptibili: Occurrimus hâc distinctione objectioni, ultrò se ingerenti, quod non semper videatur, vel obscurissimè saltem videatur, continuitatis solutio. Porrò diximus esse solutionem continui, ore & præcipuè dentibus factam; dantur enim animalia, quæ ore seu gingivis potissimum, quas præduras & scabras habent, partem cui adhærent, sic arctè constringunt & mordent, ut venenum suum in partem, totumque inde corpus, per apprehensæ partis poros transmittant, licet dentibus non sint prædita; exemplum habemus in rubetis seu bufonibus, qui dentibus carent, & tamen ore damnum

homini inferunt. Quid sit punctura, *Santes Ardoynus loc. ante à citato* quoque refert. Est, inquit, punctura solutio continui à re multum acutâ (ut est aculeus vespæ, vel apis, & scorpionis) qualicunque (addo punctim) facta.

CAPVT TERTIVM

Subjectum explicat.

CORPUS humanum animalium morsibus & puncturis esse obnoxium, non indiget prolixâ argumentorum serie, quæ verò partes in morsibus & puncturis venenatis præ cæteris afficiantur, diligentius inquirendum. Quorundam ea fuit opinio, omne venenum morfu inflictum primò cordi esse inimicum, illudque statim petere: Verùm sicut aliàs non omnia animalium venena antipathiam peculiarem primùm cum corde habent, & illud statim occupant, sed alia aliis à naturâ pernitiæ bellum indixerunt partibus, sic in animalium morsibus eadem videtur observari varietas. Certè virus caninum, cordi & cerebro præprimis dicitur inimicum, lepus marinus pulmonibus, Cenchris serpens jectori & intestino jejuno & colo uti *Dioscorid. l.2. c.52.* habet, Cantharides vesicæ, torpedo manibus &c. Dicimus ergò locum affectum in morsibus præprimis & puncturis venenatis non esse unicum, sed plures, omnes nimirum partes principes, modò cor, modò cerebrum, modò jecur. Cor enim affectum esse, leipotymia, palpitatio cordis, anxietas, inquietudines, subita & repentina interdum mors, aliaque symptomata, quæ non nisi corde affecto fieri possunt, demonstrant. Cerebrum occupari, quamquam in aliis magis, in aliis minus, furor & insania denotant. Jecur laborare, obstructions, icterus, quæ non rarò demorsis supervenit, ostendunt. Consecutivè partes corporis

poris reliquæ, imò universa complexio ac moles humorum in corruptionem trahitur, totumque corpus, quòd symptomata quæ sequuntur satis superque probant. Cor interim vix unquam immune esse, ubi venenum penetravit in corpus, facilè intelligit, qui venenorum naturam cordis œconomiam, & quæ hausta venena consequuntur symptomata, sibi revocat in memoriam.

CAPVT QVARTVM

Causam considerat.

Morsuum & puncturarum causa est animal mordens vel pungens: Proxima autem & immediata causa morsuum sunt dentes, vel quæ his respondent. Dentes quamvis homini, animali secundum *Galen. l. 11. de us. part. c. 18.* politico & mansueto, principaliter ad esculentorum comminutionem & vocis articulationem sint dati, nec ut armorum vice utatur sicut bruta, sæpè tamen contingit, ut noxam homo homini dentibus inferat. Pueri certè irâ accensi non rarò mordent à quibus fuerunt offensi: Obvios etiam sæpè dentibus impetunt Phrenetici, Maniaci, à cane rabie correpto demorsi. Feris autem præcipuè etiam ad invadendum & ad defendendum dati, hanc nocendi vim à naturâ, ut instrumenta acceperunt. His autem quandoque quasi cæsim per incisores dictos vulnerant, quandoque frangunt per caninos, quandoque atterunt per molares: quandoque & incisio & attritio & fractura satis est evidens. Dentibus respondent gingivæ præduræ & asperæ; ut supra notatum; item maxilla amissis dentibus & obliterated alveis in circuitu acutior facta & durior in senibus, item unum os pro superiori ordine dentium æqualiter extensum, quale Prusiæ Regis Bithyniæ filio fuit, teste *Valer. Maximo*

l. 1. c. 8. Pyrrho Epirotarum Regi, teste *Plutarco*. in vita ejus, aliis, quos notatos vide ap. *Job. Anton. van der Linden Medic. Pbyfiol. c. 13. art. 3. Schenk. observ. Medic. c. d. dentibus Thom. Bartbol. Anat. reform. l. 4. c. 12. & hiftor. anatom. Cent. 1. hift. 35.* Nec non rostrum avium, quod five aduncum, five latum, five aliter formatum, illæ pro labiis & dentibus à providâ rerum naturâ acceperunt, cum dentes nulli volucrum, præter vespertilionem notante *Plinio hift. nat. l. XI. c. 37.* Denique acies pinnarum piscium quorundam, ut infra notabimus. Puncturarum proxima & immediata causa est aculeus, quem in partem mollem adigunt illo armata animalcula. Cum verò malignitatis multum in se habeant plurium animalium morsus & puncturæ, per hos venenum partibus læsis communicari, nobis cum majori parte Medicorum est verosimile, illudque pervenas, arterias, nervosque, tum mediante illâ Hippocratis *ἕρποια ἢ ἐμπροια* in universum corpus diffundi, horrendaque excitare symptomata, quæ nullâ manifestâ qualitate possunt deduci. A communicato veneno deducimus illa; 1. quia si excessus qualitatis manifestæ esset causa illorum, necesse esset eundem vel intensiorem ejusdem qualitatis gradum in aliis rebus eundem edere effectum, quod experientia redarguit. 2. Non opus esset medicamentis à totâ substantiâ, ut Medici loquuntur, agentibus, curationem adornare, quorum occultas proprietates & agendi modum nemo mortalium capere potest: v.g. si quis ab hæmorrhoo demorsus ex omnibus corporis meatibus imo poris prorruptionem patitur sanguinis; vel si quis à Tarantulâ demorsus admirando saltandi desiderio tenetur. Horum effectuum causam malè dixeris caloris exsuperantiam: Cur enim non superveniant affectibus, in quibus summi caloris indicia, lin-

guæ siccitas, asperitas, nigredo, oris, gulæ, ventriculi ardor, fitis maxima &c. Malè quoque frigoris excessum, cur enim nil tale videas in affectibus frigidissimis. Ita nec à siccitate, nec ab humiditate: Nulla etiam harum qualitatum opposita affectus similes expugnabis. Agnoscimus E. veneni occultam proprietatem, æquo animo ferentes, quod quidam putent, hac nos ratione ad ignorantiaæ asylum confugere: Pridem enim ex Scaligero didicimus; *Nos in tenui rerum luce caligare, in mediocri cacutire, in majori cæcos esse, in maximâ prorsus insanire:* & boni viri esse, quædam æquo animo velle nescire. Qui hodiè sedulò & curiosè, plenè & planè perquisivisse omnia videri volunt, discant vel Scaligero duce, nos umbratili intellectu nostro omnia exactissimè, clarissimè ac distinctissimè capere posse, velle nobismet ipsis persuadere, esse insignis arrogantiæ: quem fugit Galenus non semel fassus sibi hæere aquam, fugit Hippocrates agnoscens in morbis τὸ θεῖον?

CAPUT QUINTUM

Differentias exhibet.

Morsus animalium sunt duplices, alii enim sunt venenati, alii verò minimè. Venenati dicuntur, qui à virulentis bestiis inferuntur, cujusmodi sunt Aspis, Dipfas, Natrix, Vipera, Hæmorrhous, Basiliscus, Tarantula, Amphibæna, Scytale, Cenchris, Dryinus, Draco, serpentes quidam nostrates, canis rabidus aliaque animalia rabida & similia. Differunt autem hi morsus venenati multis modis: Primò ratione subjecti, experientia enim testatur unum idemque animal hunc citius illum tardius, hunc intra diem, illum intra 4.1.6. dies morfu jugulare. Sæpè qui uno eodemque tempore morfu animalis ejusdem læsi, diversis tamen tem-

poribus extincti fuerunt, quia ad omnem actionem patientis dispositio requiritur, & actio non recipitur per modum imprimentis, sed per modum subjecti recipientis; hinc videas imbecilla corpora citius, firma & robusta tardius veneno necari: Hinc senes citius veneni vi succumbunt quam juvenes, quoniam in illis magna jam facta est caloris nativi imminutio, facillimè igitur quod superest à veneno potest extinguui, cum contrà vegetus ille juvenum calor veneno fortius resistat, nec ita facilè ab illo sese destrui patiatur. Quod de senibus dictum fuit, idem quoque de tenerà ætate, omnibusque quibus corporis *Agilitatis* & valetudo minus est firma, intelligi debet. Secundò differunt ratione causæ, non enim in omnibus animalibus idem venenum est, sed non tantum in hoc vehementissimum & perniciosissimum, adeò ut unâ tantum horâ sapius hominem conficiat, ut in Aspide, CeraSTE, videmus, in aliis verò minus vehemens, ut in Viperâ, in aliis denique his longè imbecillius, ut in Scorpione, Cane rabido; sed & in uno eodemque animali alio atque tempore venenum majorem minoremve habet activitatem: Sicut videmus hyemali anni tempore serpentum venenum tam violentum non esse ac æstate, quo tempore exaltatum quasi videtur. Imò formâ & specie differunt, unde tam varii effectus, & horrenda quandoque phænomena. Unde tertio differunt ratione supervenientium symptomatum, alii enim convulsiones, deliria, saltandique libidinem inducunt, alii mæstitiam timiditatemque pariunt, alii dolores vehementissimos, inflammationes, icterum, febres, excitant, alii alia. Cur autem in aliquibus hoc vel illud symptoma magis producat, in aliis non, ex patientis ratione vel agentis fieri puto, pro ratione scilicet fortitudinis vel imbecillitatis. Quar-
tò

tò ratione locorum, quæ enim feræ arentium, montosorum & sole perustorum locorum indigenæ sunt, promptius interimunt, quam quæ humidorum & palustrium, quod quoque *Aristoteles l. 8. c. 29. de hist. animal.* testatur. Quintò ratione moris, in allis enim venenum nunc tardius nunc citius se se exerit, & non solum menses, sed & totos interdum annos in corpore nostro latet; exemplum illius quod tardius sese exserit, habemus in cane rabido, cujus venenum rarò ante vigesimum diem sese prodit, interdum post trigesimum, in multis non nisi post 4. sex aut octo menses, in quibusdam etiam post annum, uti *Fracastor. l. 2. de morb. contag. c. 10.* scribit. Testatur id quoque *Albertus Magnus l. 7. hist. animal. c. 2.* ubi se vidisse hominem scribit, demorsum à cane rabido, cui anno septimo post locus cicatricis inflammari incepit, ita ut intra duos dies vitam cum morte commutare fuerit coactus. Contra verò non ita post longum intervallum vim suam ostendunt serpentes, Dipsas, Vipera, Natrix, Aspis, quam primum enim hi momorderint, illorum venenum à demorsis miserrimè sentitur, & symptomata statim accidunt gravia.

Porro non Venenati morsus dicuntur, qui ab animalibus non ita virulentis imprimuntur, cujusmodi sunt canis domesticus, felis, simia, homo (fallitur enim & fallit *Plinius quando l. 11. hist. Nat. c. 37.* scribit hominum dentibus inesse quoddam virus) ursus, asinus, sues tam domesticæ quàm sylvestres, equus, leo & id genus alia. Possent autem quis in dubium vocare, an equi, asini, ursi vel leonis morsus non sint venenati? Credunt id nonnulli, ob gravissima quæ pariunt symptomata, præcipuè autem quod plerumq; in gangrænam & sphacelum terminentur. Sed dixerim morsus horum animalium per se non esse venenatos, sed

per accidens tamen fieri posse, si nimirum rabie corripian-
 tur; venenati enim per se si essent, parva vulnera non mi-
 nus ac magna periculosa essent, quemadmodum in mor-
 sibus serpentum, canis rabidi, aliorumque animalium fieri
 videmus, ubi minimum quidem vulnus, si parum negle-
 ctum fuerit, mortem inferre potens est. Quod autem sym-
 ptomata iis superveniant gravia, exinde fieri puto, quod
 animalia ista tanquam robustissima, vim habeant maxi-
 mam contundendi & conterendi musculos, venas, arterias,
 imò & ipsa interdum ossa, unde dolor maximus, inflamma-
 tio, quæ pedissequa doloris, & tandem gangræna vel spha-
 celus. Possumus interim largiri ambabus manibus, esse
 aliquid in omnium ferarum etiam non venenatarum
 moribus magis dolorificum & cacoëthes, quàm in com-
 munibus vulneribus ab aliis causis inflictis. *Parvus l. 20. c. 9.*
 credit, quod aliquid in eorum salivâ & sanie insit naturæ
 nostræ inimicum, quod malignam ulceri qualitatem inu-
 rit. Cæterum hi morsus non venenati variè quoquè diffe-
 runt; alii enim magni, alii parvi sunt; in aliis arteria læsa,
 vel nervus, vel vena, in aliis minimè; his symptomata su-
 perveniunt gravia, ut gangræna, convulsio, sphacelus, illis
 non; alii cum fractura ossis fiunt, quod robustiora illa ani-
 malia ut plurimum faciunt, aliis minimè; & quæ differen-
 tiæ possunt esse plurimæ: sufficiant istæ.

Puncturarum differentias breviter quoque conside-
 rabimus. Possunt autem illæ quoque duplices dici, nimi-
 rum vel venenatæ, vel veneni expertes. Venenatæ sunt,
 quas animalia venenata induxerunt, ut scorpii, phalan-
 gii &c. Non venenatæ, quas animalia veneni expertia in-
 flexerunt, ut apes, muscæ &c. Posset autem hic quoque con-
 troversia agitari, ad quamnam scilicet classem vesparum

puncturæ sint referendæ, an ad venenatam vel non? Si Hil-
dano viro aliàs fide digno credere volumus, minimum il-
lud infectum maximum venenum in se continere depre-
hendemus; scribit enim *obs. 77. cent. 4.* de matronâ aliquâ,
quæ cum punctiõnem circa carpum à vespâ accepisset, non
solùm in lipothymiam incidit, sed & die sequenti epider-
midem per totum corpus separatam sensit, quod absque
veneni præsentia accidisse, nemo dixerit. Quid igitur sta-
tuendum? Anne vespæ vel earum puncturæ pro venena-
tis habendæ? Dico quod non; venenatæ enim si essent, ta-
lia quoque symptomata semper producerent, quæ anima-
lia venenata, quod tamen minimè vel rarò fieri, experien-
tia quotidiana docet; singulis enim diebus rustici earum
punctiõnes patiuntur, qui tamen neque in lipothymiam
incidunt, neque epidermidem amittunt, neque alia sym-
ptomata quæ puncturas venenatas sequuntur, sentiunt.
Dicimus igitur aut vespam illam alicui rei venenatæ inse-
disse, quod talia symptomata sint secuta, aut aliquam rem
venenatam planè comedisse, quod interdum fieri, *Plinius*
L. 11. c. 53. testatur. Reliquæ puncturarum differentiæ in
morsuum differentiis videri possunt & elici, mittimus igitur
B. L. ad illas. Hoc addendum, quod alia animalia no-
ceant aculeo, quem in ore gerunt, ut muscæ, vel in caudâ,
ut scorpius terrestris, pastinaca marina, vel in pinnis, ut
pisces quidam *Forestus obs. 34. l. 6.* se hominem vidisse asse-
rit, qui cum in mari nataret, & piscis ille acanthius mari-
nus dictus clam jaceret, ad ejus pinnas venenosas cum di-
gitum pedis offendisset, tanto dolore afficiebatur, ut ho-
mo ferè insanus exinde factus sit: Vel in aliis corporis par-
tibus, ut scorpius marinus, qui teste *Rondelatio de pisc. l. 6. c. 19.*
tot aculeos habeat in capite, ut sine noxâ ferè tractari non

possit, & in dorso quoque spinam venenatam gerit: ut & scorpæna aliique pisces.

CAPUT SEXTUM

Signa Diagnostica perpendit.

Elegans est sententia *Hipp. lib. de Medico*, ubi solus is, inquit, qui signorum cognitionem habuerit, ritè curationem adgreditur. Ut igitur monitum tanti viri observemus, signa morsum & puncturarum diligenter examinabimus. Signa morsum vel puncturæ interdum satis manifesta, impressa vestigia dentium vel aculei: interdum obscuriora, deficiente etiam relatione ægrotantis, si v.g. ægro somno sopito punctura accidit. Semper autem per signa cognoscendum an morsum vel punctura veneni particeps. Morsum venenatum esse, partim ex ægri relatione, partim ex supervenientibus symptomatis innotescit: Ex ægri relatione, si fatetur à talibus animalibus morsum provenisse, quæ venenata sunt. Ex supervenientibus symptomatis, si ista accedunt symptomata, quæ aliis venenis supervenire solent: v. g. quando pars læsa statim intumescit, inflammatur, dolore gravissimo corripitur, aut ejus color naturalis perit aut mutatur, nigricat scilicet vel livet, laborans gravibus molestiis angitur, lipothymiâ vel convulsione corripitur, & alia accedunt symptomata, quæ venenis sumptis supervenire solent. Cum autem neque hoc sufficiat, scire morsum vel puncturam esse venenatam, cum quodlibet venenum promptius proprio suo alexipharmaco expugnetur, ideò operæ pretium, cujusque ictu vel morfu communicati veneni, signa in promptu habere, tradita nobis à *Dioscoride, Paulo, Aëtio* aliisque. Ab Aspide igitur ut incipiamus, serpente longè venenatissimo, de quo etiam

omnes

omnes ferè scriptores primò tractant, sciendum demorsis ab illo supervenire capitis gravitatem, oculorum caliginem, sensuum hebetudinem, stuporem, somnolentiam, faciei pallorem, corporis refrigerationem & id generis alia, quæ apud auctores fusius descripta, videri possunt. Hoc autem notandum, quod exiguum infligat vulnus, quod omnem ferè oculorum aciem effugit, imò & illud, quod morfu suo dolorem ferè nullum excitet, adeò, ut sicut *Galen. de Theriac. ad Pison. c. 8.* refert, Cleopatra Ægypti Regina maluerit (periculo prius factò in ancillis, quarum ministerio ad corporis cultum utebatur) se aspide quam alio veneni genere interimere. Vid. *Ælianus histor. Animal. l. IX. c. 23.* ubi mortem ex aspidis ictu plenam lenitudinis æstimatam notat, quod & confirmat *Galen. loco citato in fin. cap.* addens, se sæpè in magnâ Alexandriâ spectasse, cum aliquem condemnatum sine longa dilatione & cruciatu necare vellent, aspides pectori admovisse. An frigida vel calida si temperiei, valdè controvertitur. Dipsadis morsus cognoscitur ex eo, quod magna siccitas & inflammatio, non internarum tantum sed externarum quoque partium adsit, unde intolerabilis atque inextinguibilis sitis, adeò, ut quamvis æger indefinenter bibat, nullum tamen inde sentiat levamen, sed more hydropicorum, *quo plus sunt pota, plus sitiuntur aqua*: Quia tamen omnes meatus & ita urinarii quoque exsiccantur & constringuntur, largissimus ille potus per urinam exire non potest, sed distribuitur per venas in totum corpus, unde illud adeò intumescit, ut inguina rumpantur, ægerque sitibundus moriatur.

E Vulnere à Natrice inflictò, primò sanguis purus exit, post sanies multa, cutis fit arida, pustulæ emergunt livida,

vidæ, oculi caligant, bilis vomitu rejicitur, vertigo ingruit, dolor mutat locum. Sortitur serpens iste secundum loci quem in habitat diversitatem, diversa quoque nomina: Hyeme enim quando in stagnis & paludibus degit, Hydrus vocatur, æstate verò & autumno siccam terram inhabitans, Chersydros dicitur, & atrociora infert symptomata, quando terræ incola. Signa quibus viperarum morsus cognoscuntur, sunt sequentia, juxta *Paracelsi lib. 20. c. 16.* Dolor pungens statim oboritur, pars in molem attollitur amplissimam, indeque universum corpus, nisi occurratur, exnudat è vulnere crassa & cruenta sanies, surgunt in ambitu vesiculæ, quales ab ambustione fieri solent, crebrâ syncopeprehenduntur ægri, cum sudore frigido, mortis prænuntio, nisi partibus nobilibus antequam illas venenum invaserit, remediis opportunis consultum fuerit.

Porro ab Hæmorrhoo aliquem demorsum esse, pathognomonicum signum est sanguinis profluvium, ille enim non solum, per vulnus inflictum, sed per omnes quoque corporis partes excernitur, per vias tam consuetas, ut hæmorrhoides, nares, uterum, quàm inconsuetas, ut aures, oculorum angulos, dentium gingivas, unguium radices, per os, vomitum, tussim, alvum, imò per omnes corporis poros atque meatus. Quæ omnia, quoniam *Lucanus l. 9. Pharsal.* elegantissimis versibus expressit, non potuimus committere, quin illos hîc insereremus, sunt autem seqq.

*Impressit dentes hæmorrhœois aspera Tullo,
Magnanimo juveni, miratorique Catonis,
Utque solet pariter, totis se effundere signis
Corycii pressura croci: sic omnia membra
Emisère simul rutilum pro sanguine virus.
Sanguis erant lacrymæ, quæcunq; foramina novis*

Humor, ab bis largus manat cruor, omne redundant

Et patule nares: sudor rubet, omnia plenis

Membra fluunt venis, totum est pro vulnere corpus.

Morsus Basilisci signa sunt hæc: maxima oritur totius corporis inflammatio, pars affecta flavo tingitur colore, pili defluunt, caro liquefcit & frustillatim decidit, morsusque brevi temporis spatio vitam finit, uti *Sennert. l. 6. part. viij. c. 12.* testatur. Notandum autem Basilisci nomine, duo animalium genera apud autores venire; unum quod è serpentum genere, quod agnovit *Galenus, Aëtius, Avicenna,* aliique Medici, de quo jam diximus, & signa ista intelligenda sunt, alterum avis genus, quod ex ovo galli gallinacei provenire creditur: tale, an in rerum naturâ existat vel unquam exstiterit, eleganter *Excell. Strausius M. D. & Profess. in alma Ludoviciana celeberrimus, Patronus & Hospes quondam noster perpetuâ gratitudine prosequendus in suo tractatu de ovo Galli ostendit.*

Tarantulæ morsus ex sequentibus dignoscitur signis. Quidam perpetuo canunt, alii rident, flent, alii clamitant, alii premuntur somno, ut vix excitari possint, alii contra perpetuis vigiliis distrahuntur, alii vomunt, saltant alii, sunt qui sudent, tremant, obstupescant, alii aliis doloribus cruciantur & delirantibus similes efficiuntur. Quod si autem hæc symptomata admiranda sint, non minus curandi ratio admirationem quoque merebitur, sola enim ferè musica vim habet mutandi hoc malum, uti infra ostendemus.

Morsui Amphisbænæ & Scytales ea contingunt symptomata, quæ viperæ morsibus. Item morsui Cenchris, quamquam huic graviora, sequuntur enim illum putrefactiones & carniū defluxus, uti *Aëtius c. 27. serm. 13.* habet.

A Dryino demorsis illa ferè superveniunt sympto-
mata, quæ morfui natricis supervenire solent.

Morfum Draconis mitiora sequuntur symptomata,
imò credunt multi, illos nihil veneni in se continere, alii
verò veneno non carere illos asserunt, præprimis in regio-
nibus calidioribus. Si *Lucano* credere volumus, dracones
in illis regionibus erunt venenati, cecinit enim *lib. 9.* ita:

*Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones,
Pestiferos ardens facit Africa.*

Dracones, quoniam plurimis regionibus ignoti, ideò for-
san veneni eorum natura non satis explorata. Diverfa
prorsus signa proponunt *Avicenna* & *Nicander in theriacâ*,
ut notat *Ulyss. Alrovand. bistor. serp. & Drac. l. 11. c. 1.*

Serpentes in Germaniâ nostrâ quando mordent, ori-
tur in loco affecto tumor, dolor & calor insignis, sanguis
primò purus, post saniosus & graveolens exit, facies flave-
scit & livida est, reliquaque accidunt symptomata, quæ pe-
regrinis, mitiora tamen & leviora. Signa & symptomata
morfus canis rabidi, alia propria sunt, alia communia. Pro-
pria sunt, quod homo fiat cogitabundus, meticulosus, so-
litudinem captet, hominum societatem fugiat, lucem o-
dio habeat, canum ritu latret, tandemque aquam expave-
scat & horreat; unde antiqui missis aliis symptomatibus
hunc affectum hydrophobiam appellarunt: Verum non
solùm ab aquâ abhorrent, sed & ab aliis liquidis, vino, jus-
culis. Communia signa sunt delirium, motus convulsivi,
febris, &c.

Quoniam autem cognosci debet, num canis, qui
vulnus infixit, rabie correptus fuerit nec ne, canis rabiosi
indicia breviter quoque ostendemus. Illa autem nobis

exhibet *Galen. lib. de Theriac. ad Pison.* his verbis: Si audieris canem, qui aliquem momorderit, gracilem corpore & siccum, oculis rubentibus, caudâ demissâ, spumâ ex ore fluente, prætereâ linguâ foras porrectâ & tanquam bile coloratâ, obvium quemquam insiliisse, citra causam currisse, deinde rursus subito consistentem cum irâ quadam magis furenti non ipsi prævisos momordisse, hoc inquam, si in eo sic habere audieris, statim rabiosum canem fuisse intelliges. Sed quæret aliquis, an alia quoque animalia præter canem in rabiem agi possint? Negat id *Galen. l. 6. de loc. aff. c. 5.* Verùm experientia ipsi reclamât, notissimum enim est, non solum canes, sed & lupos, equos, feles, fues, boves &c. rabie corripî. Dicendum igitur, ut Galeni authoritas conservetur, mentem forsan fuisse, canes cæteris animantibus rabiei magis esse obnoxios, id quod à veritate non alienum. Nonnulli si incerti sunt de rabie & veneno animalis, sumunt frustum panis, imbuunt cruori vulneris, & animali sano illud porrigunt, quod comestum, si ei symptomata quæ supervenire solent, non intulerit, rabiei & veneni illud expers pronuntiant.

Et hæc sunt signa & symptomata morsuum venenatorum præcipuorum.

Non venenati cognoscuntur, si animal quod momordit non venenatum, si ex prædictis symptomatibus nulla adsint, vel leviora saltem, ut inflammatio, dolor, &c. Febres autem his morsibus non rarò superveniunt, item gangræna & sphacelus, uti dictum.

Puncturarum signa & symptomata nunc quoque tradenda. Ab animalibus autem venenatis, ut rursus quoque incipiamus, primas scorpionum dabimus. Horum cum sint varia genera, quæ apud *Grevin. de ven. l. 1. c. 14.* videri possunt,

sunt, accidentia quoque procreant dissimilia. Plerumque autem sequentia adsunt symptomata : Acerbissimus non solum in parte affectâ, sed & in toto corpore exoritur dolor, locus referente *Paul. l. 5. c. 8.* incipit inflammari, rubet, nunc fervor, nunc frigus vicissim invadit, sudor ipsos comitatur, tremor, extremorum perfrictio, pili rigent, cutis fit discolor, se grandine percussos ægrotantes putant, uti *Galen. l. 3. de loc. aff.* habet: præterea ipsos nervorum contractio comitatur, unde subsequitur risus Sardonicus vulgò dictus, hoc est coactus, qui fit, quod nervi ad suum principium sese retrahant, & quæ id generis alia, quæ apud scriptores passim reperiuntur.

Phalangii punctura vix conspici potest, inquit *Aëtius c. 8. serm. 13.* frigiditas adest circa genua, lumbos ac scapulas, universum corpus intumescit, quibusdam urinæ emittendæ difficultas adest, cum pudendi tentigine & dolore, si verò minxerint, aquosæ ipsorum sunt urinæ, quædam aranearum textis similia in se habentes, uti *Aëtius l. c.* refert. A scorpione marino qui fuerint icti, molestos cruciatus sentiunt, accidunt & interdum convulsiones & lassitudines referente *Sennert. l. 6. p. 8. c. 42.*

Pastinacæ marinæ ictum sequitur dolor in parte læsâ vehemens, caro circa plagam nigrescit & stupet, quæ si digitis comprimatur, sanie emittit atram, crassam, & malè olentem, uti *Sennertus ibidem* testatur.

Ictum apum & muscarum in parte affectâ sequitur dolor vehemens, qui tam diu durare solet, donec aculeus relictus exemptus fuerit: relinquit autem plerumque stimulum apis, non vespa, uti *Matbiol. l. 6. c. 41.* scribit. Hos autem quos vespa pupugit, eadem concomitantur, sed intensiora, præprimis si antea cadaveribus venenatorum,

ani-

animalium infederit, aut, quod *Plinius l. 11. c. 53.* testatur, serpentibus planè victitarit.

CAPUT SEPTIMUM

Prognostica refert.

Ingenua videtur confessio *Galen. comm. 3. in progn. Hipp. text. 41.* Nunquam errare in prædicendo suprâ captum hominis est, quàm minimum errare, artificis solius. Hanc nostram facimus, enarraturi prognostica in moribus & puncturis animalium. Omnes autem morsus qui à venenoso animali sunt inflicti, longè graviores & periculosiores sunt illis, quos animalia non venenosa induxere. Et quamvis morsus venenati interdum sint exigui, mortem tamen afferre possunt, cum aliàs non venenati, quamvis magni sanari possint, symptomata enim non ita gravia sunt & contumacia, veluti in moribus venenatis, ubi optimis remediis adhibitis sæpissimè non cedunt. Cæterùm quoniam signa Diagnostica peculiaria dedimus, prognostica quoque quod & alii fecere, trademus, incipientes ab Aspide, quæ quoniam perniciosissimum venenum habet, quàm citissimè hominem interficit, ut ejus morsus ferè insana- biles habeant: Est tamen quædam differentia pro diversitate aspidum, quam designat *Galen. l. de theriac. ad Pison. c. 8. Aëtius serm. 13. c. 20.* tale prognosticum sistit, si scire velis an victurus sit percussus, centaurium cum vino bibendum præbeto, si evomet pharmacum, morietur, si non, vivet. *Dipsas* licet non tam citò veluti *Aspis* enecet, morsum tamen periculosum infert, urinam enim ægrotantes excernere nequeunt, quæ in totum corpus diffusa illud intumescere facit, ut sæpius circa inguina rumpatur, ægerque sitibundus moriatur

Natrix morfu magis nocet, quando terram occupat, quam dum in aquis commoratur, & scribit *Ælianus l. 8. de animal. c. 7.* Cherfydri venenum ita perniciosum esse, ut is qui mortuum saltem attigerit, statim intereat. Vipera medium quasi inter ea quæ statim interimunt, & ea quæ tardius interimunt, statuitur. Utrum verò fœmina aut mas venenum lethalius inferat, apud authores disputatur. Nos fidem habemus illis, qui experienciâ edocti, tradunt maris venenum esse perniciosius: quia ratio non repugnat. Hæmorrhous qualem morsum inferat, facilè æstimabit, qui sanguinem cum Galeno pro communi partium corporis nostri alimento & fomento caloris nativi habet, ille enim cum per totum corpus, vias tam consuetas quàm incon-suetas, excernatur, procul dubio mortis causa erit, tantum enim caloris quantum sanguinis, tantum vitæ, quantum caloris. Basilisco serpenti magna in necando est rapiditas, ad solum tamen conspectum ejus, vel si audiatur, uti alii volunt, homines interimi, non facilè crediderim: si enim solo oculorum intuitu hominem interficit, non equidem video cum *Cardan. l. 1. de venen. c. 16.* quomodo factum sit, ut ii qui ipsum viderunt, ejusque faciem adnotarunt, vel audiverunt, ex quorum postea relatione hujus feræ historiam descripserunt, incolumes evaserint, præsertim cum tam parvum sit animal, ut non nisi è propinquo loco conspici possit.

Prognosin Tarantulæ quod spectat, malum periculo non vacat, etsi Sennertus ex mille demorsis vix duos interire affirmet, præprimis autem si morsum æstu anni flagrantissimo intulerit, & homini vel jejuno, vel in senectute constituto. Prognosis Amphisbænæ & Scytalæ convenit cum viperarum: Item quoque serpentis miliaris, qui aliàs

Cenchris dicitur, & Nicandro Leo appellatur, quod æquè sit ferox & crudelis. Dryinus tantæ venenositatis serpens dicitur, ut non solum morfu hominem enecet, sed etiam Medici ægrotanti medicamenta applicantis manus exco-riet. Imò dicunt eum pravè olere, si quis eum interimat, illoque suo foetore omnium aliorum odorum, quamvis præstantium, sensum auferre.

Draconum morsus non ita periculosi statuuntur, præprimis in frigidis regionibus. Serpentes Germaniam nostram inhabitantes, licet non tam citò enecent veluti peregrini, morsum tamen lethalem inferunt, ni in tempore ægrotantibus subvenias. De morfu canis quidam tale prognosticum sistunt: si fuerit rabiosus qui momordit, sequenti die demorsu peribunt; si non fuerit, vivent; quod tamen ita simpliciter determinare noluerim; cum experientia confirmet, morsus qui pro deploratis habiti sunt, præter opinionem fuisse sanatos, quosdam verò qui per se lethales non fuere, per accidens tamen tales factos esse, ob Medici scilicet vel Chirurgi & adstantium negligentiam, rerumque necessariorum defectum. Experientia interim fidissima rerum magistra docuit, si medicamenta statim adhibeantur, antequam venenum invalescat, & cerebrum invadat, demorsum servari posse, & præcaveri ne in hydrophobiam incidat; illa autem si accesserit, vix quisquam evadet, sed moriuntur plerumque in furore. Expertus id magno suo malo *Baldus Juris consultus* dicitur; fortè enim à catulo quem in deliciis habebat, in labia leviter morsus, cum illum rabie correptum nesciret, & vulnus ob exiguitatem negligeret, paulò post rabiosus interiit, frustra tum adhibitis remediis omnibus. Neque verò à morfu tantum canis rabidi funestum istiusmodi periculum

infertur sed & ab aliis animalibus; quin ipse homo homini lupus quandoque est, quod in proverbio aliàs dicitur; siquidem rabie correptus, ubi alium momorderit, rabiosum efficit, uti *Galen. l. 6. de loc. aff. c. 5.* ipsaque experientia docet. Neque mirum hoc est, cum & irati hominis morsum, mortem non rarò securam *Paulus Ægineta l. 5. c. 26. Cels. l. 5. c. 26.* aliique testentur, cujus etiam nonnulla exempla notatu digna *Zacut. l. 3. prax. admirand. obs. 84.* proponit. Notandum autem, quod hi morsus omnes sint periculosiores, si cordi vel cerebro sint propiores, minus verò, si partes distantes occupaverint: si arteria læsa; tunc enim facili negotio venenum ad cor penetrat; si nervus aliquis læsus; nam non solum dolor ingens excitatur, sed & cerebro venenum promptius communicatur, & gravia symptomata excitantur; si verò vena sit læsa, humores corrumpuntur: Minus periculosum si nullum vas sit læsum. Convulsiones his quoque non rarò superveniunt: fiunt autem illæ vel à puncturâ nervorum eorumque dolore ingenti, vel à maligno & venenato vapore partem aliquam nervosam aut cerebri membranas vellicante, ad quem expellendum cum natura insurgit, contractionem istam excitat: quod intelligi potest ex *Hipp. sect. 5. §. 65.* *Quibus sunt cum ulceribus tumores conspicui, ij non admodum convelluntur aut insaniunt: his verò repente evanescentibus, siquidem posticâ parte factum sit, convulsiones & tetani accidunt.* Et *Galen. art. Medic. c. 92.* Nervi, inquit, & tendinis punctura, propter sensus vehementiam, & quoniam hæc pars principio (id est cerebro) connectitur, prompta est ad nervorum convulsionem excitandam, ac tum præsertim cum nihil extrorsum exspirat, obcæcato cutis vulnere. Prognosin non venenatorum quod attinet, morsus illi vitæ periculum

non minantur, si ritè tractentur, & non magna contusio
 adfit, vel dilaceratio carnis, nullaque ossis fractio : aliàs
 non spernendi sunt, cum gangræna & sphacelus superveni-
 re soleant. *Salmuth. cent. 3. obs. 35.* ex morfu equi in tibiâ
 Epilepsiam observavit. Morsum lupi non rabidi, sed so-
 lum irati, malignitatem habere conjunctam *Hild. cent. 4.*
obs. testatur : confirmat id quoque *Scbenkius in obs. 1. VII.*
de venen. animal. qui similiter Iuporum licet non rabien-
 tium morsum venenatum probat : sed non satisfacit ratio
 quam affert, quia scilicet in renibus eorum plerumque
 nascuntur serpentes. Et hæc prognosis esto morsuum.
 Puncturarum nunc quoque tradenda : minantur autem
 summum periculum illæ, si animal quod pupugit, vene-
 nosum. Sic ictus scorpionis exitiosus est, præprimis in æ-
 state, & cum fame premuntur, quod omnibus quidem a-
 nimalibus venenatis commune est ; necant tamen alii aliis
 magis, nam octo illorum diversa sunt genera, uti ex Ni-
 candro patet. Dictum quoque id esto de scorpione ma-
 rino, qui ictu suo miserè piscatores sæpè torquet, ut & de
 scorpæna, quæ piscis est littoralis, scorpione multò minor,
 & in dorso solùm spinam eamq; venenatam gestans. It em
 de pastinacà marinâ ; illa licet (abscisso in cauda radio) in
 cibum veniat, tamen in caudâ habet aculeum ita morti-
 ferum, ut brevi temporis spatio homines aliaque animan-
 tia ictu perdere possit : Imò sicut *Ælianus l. 8. de animal.*
æ. 26. scribit, si ad maximam arborem summè virentem a-
 culeum admoveas & defigas, non multò post amittet fo-
 lia. Mellifluæ apes, tantum abest ut ferant solum mel,
 ut iracundiæ quoque prodant fel. Hinc ab apum ictu
 ortam gangrænam observavit *Zacut. l. 3. prax. adm. obs. 83.*

ex puncturâ vespæ circa carpum dolorem ingentem & li-
pothymiam *Hildan. cent. IV. obs. 77.* Sicut ex simili pun-
cturâ circa juncturam mandibulæ ulcus insanabile secu-
tum, idem *obs. 78.* & dolorem horrendum aliaque sympto-
mata ex ictu vespæ secuta, theriacalibus externis & inter-
nis curata *River. cent. 3. obs. 88.* Imò quando bestiola ista
densiore agmine in hominem involant, illum interficere
possunt: sic enim teste experientiâ non solum homines,
sed & equos aliaque animalia robustissima interfece-
runt.

CAPUT OCTAVUM

Curationem ostendit.

DUm circa curationem versor, mentem meam subit
illud Damasceni, *Quibus medemur non esse lapides, ne-
que ligna, neque lutum, neq; corium, sed tenuioris pariter
& pretiosioris essentia opificii Dei, in quo lapsus proclivis qui-
dem, sed admodum periculosus existit, & in plerisque præ-
sertim subtilioribus naturis, sæpè ad interitum termina-
tur.* Summâ ergò ope nitamur, ne quid vel admittamus
vel omittamus, quod cavere possimus. Est autem cura-
tio morsum & puncturarum præprimis ferarum venena-
tarum, instituenda in tempore, nullâ interposita morâ,
& talis quidem quæ apta est venenum digerere, ac ne in
corpus subeat, impedire: occupatis enim semel principi-
bus partibus, remedia frustra ferè adhibentur, malumque
rarò cedit. Cum autem ut supra notatum non unius
morsus & puncturæ sint generis, non una etiam omnium
potest esse curatio. Morsus non venenati animalium,

robore dentium pollentium, cujusmodi Leo, Ursus, Equus, Canis, adjunctam habent insignem partium mollium contusionem. Cum autem in hoc, attritis cum carnibus vasculorum extremitatibus, sanguini via pateat, & dolor summus ex continui solutione, attrahat sanguinem, ne tanta superveniat inflammatio, quam excipiat gangræna & sphacelus, illico opera danda, ut sanguinis impetus à parte læsâ avertatur: Id quod præ cæteris auxiliis promptè præstat Venæsectio Revulsoria. In parte autem affectâ locum habent vulgo dicta defensiva, quæ sanguinis in partem affectam influxum prohibent, parata ex bolo, terrâ sigillatâ, sanguine Draconis, nucibus cupressi, Gallis, Balauft. fl. ros. rubr. rad. consolid. maj. & similibus: in quorum defectu *De Meisov* Albumen ovi cum aquâ ros. conquassatum cum stuppis cannabinis usurpatur. Impetu sanguinis averso, discutientia applicanda, ab initio adstringentibus castigata, ne forsan fiat attractio: deinceps autem sola: ut quicquid P. N. effusum parti inhæret, digestum evanescat. Quod si autem tanta sit contusio, ut spes nulla supersit, discussionem satis proficere posse, hærente in profundo sanguine extravasato, quidam, siquidem locus ita ferat, ad extrahendum adhibent cucurbitulas, & quandoque scarificatas. Si nulla speranda resolutio, superest ut in pus materia extravasata convertatur, locus mundificetur, caro in locum amissæ generetur, tandemque cicatrix inducatur. Interim non peccant qui etiam in his morsibus alexipharmaca adhibent, cum ex Cornel. Cels. multorumque sententiâ, omnis morsus videatur habere quoddam virus. Morsus autem venenati aliam postulant curationem, quam modò adornamus &

commendamus, non neglectis singularibus & specificis in singularibus quibusdam animantium venenis, quæ experientiâ probata subjungemus.

In hâc autem curatione ad tres collimamus scopos. Primus est ut venenum in tempore evocetur seu extrahatur. Alter ut impediamus ejus com meatum ad interiora: Tertius ut admissum Alexipharmacis expugnetur. Ad primum scopum faciunt tum medicamenta *Ἰπισπαστικά* & *ἔλκπικὰ* dicta, manifestâ qualitate calore nimirum insigni efficacia, ut sinapi, pyrethrum, cyclaminus, euphorbium, & similia; tum occultâ virtute venenum ad se elicientia, ut ol. scorpionum simpl. & compos. magnum Matthiol. ol. Aranearum Mindereri, ipsorum animalculorum quæ vim intulerunt substantia contrita imposita. (quod enim de scorpione canit Q. Serenus.

*Et cum vulnus atrox incussit scorpius ardens,
Continuò capitur, tunc dignâ cade retusus
Vulneribusque aptus, fertur revocare venenum.*

Id de majori non sine veneno mordentium & pungentium parte verum est, videatur eâ de re *Galen. de Theriac. ad Pison. c. 10.*) Theriaca etiam, Mithridatium, Antidotus Matthioli. Et quamvis nonnulli sint, qui theriacam & similia haud imponendam putent, quòd venenum intrò compellere credant; eos tamen *Galen.* authoritas convincit, scribit enim *lib. de Theriac.* illam, si moribus & puncturis venenatis antea imponatur, antequam venena ad partes nobiles pervenerint, magno præsidio esse: Convincit quoque & ratio eos; theriacæ enim compositionem serpentum caro subit, quæ substantiæ similitudine allicit,

& ut magnes ferrum, aut ambra paleas evocat. Quidam hirudines apposuerunt, persuasum sibi habentes, illos sanguinem virulentum sugere. Quidam admodum laudant scarificationes & cucurbitulas. Sunt qui volatilium corpora divisa imponunt, recenti cruore calentia: Sunt qui podicem gallinæ viventis admovent: Sunt qui pretio conducti ore sugant, ex parte veneno infectâ, venenum, non jejuni, os subinde vino odorifero colluentes, oleum rosaceum ore detinentes, & quod sugunt subinde exspuentes, ut notat *Avicenna lib. 4. Canon. fen. 6. tract. 3. c. 1.* Qui hoc, quicquid est operæ, olim præstabant, Pſylli vocabantur, nomen accipientes à Libyæ populis, qui Pſylli dicti à Rege Pſyllø, quibus stupenda ab antiquitate tribuebantur, scilicet, Ingenitum habere virus exitale serpentibus, ut cujus odore sopiant eos ap. *Plin. hist. Nat. 7. c. 2. 8, c. 24.* Morfos à bestiis sanare ore venenum exsugentes, ipsasque bestias incantationibus demulcere ap. *Plutarch. in Vitâ Caton. min.* Leviora venenata vulnera salivâ curare; periculosiora haustu aquæ, quâ ipsi os colluerant; periculosissima accubitu seu applicatione proprii corporis ap. *Ælian. histor. anim. 9. c. 38.* Illos eleganter describit *Lucanus l. IX. Pharsalia*

Gens unica terras

Incolit à sevo serpentum innoxia morsu

Marmaride Pſylli: par lingua potentibus herbis:

Ipsæ cruor tutus, nullumque admittere virus

Vel cantu cessante, potest. natura locorum

Iussit ut immunes misti serpentibus essent.

Verum enim verò, an ea quæ præstiterunt olim Pfylli, naturalem causam an verò magicam habuerint, dubium remanet. *Ulysses Aldrovandus (bistor. serpent. & Dracon. l. 1. c. 1. §. veneni serpentum medela)* arbitratur, horum præsidii nullam adhibendam fidem, propterea quod Galenus & ipse attestetur, Marfos populos, qui suâ ætate adhuc extabant, contra serpentum virus nullam propriam facultatem possedisse, sed quibusdam dolis & vanis commentis universam plebeculam decepisse: quemadmodum hodiè circulatores, qui serpentes & viperas non debito tempore venantur, captisque carnes mordendas objiciunt, ut omni veneno ab ore vacuato, felicius coràm populo contrectari possint. Quo minus tamen simpliciter huic sententiæ subscribamus, *Celse* autoritas facit: Ille enim ita *l. 5. c. 27.* si cucurbitula non est, homo adhibendus est, qui vulnus exfugat. Neque herclè scientiam præcipuam habent, hi qui Pfylli nominantur, sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam venenum serpentis, ut quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipuè utuntur, non gustu, sed in vulnere nocent. Ideoque colubra ipsa tuto estur: ictus ejus occidit: Et si stupente eâ (quod per quædam medicamenta circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percussus est, nulla in ejus salivâ noxa est. Ergò quisquis exemplum Pfylli secutus, id vulnus exuxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem præstabit. Illud interea anteà debet attendere, ne quod in gingivis, palatove, aliave parte oris ulcus habeat. Expeditissimum etiam auxilium est ustio; illa namque uti *Matth. in Comm. in Diosc. Mercurialis* aliique habent, omnibus venenatis morsibus valdè prodest, quod ustio vim veneni

neni domare valeat. Ustione peractâ, crusta celerrimè removenda; sic enim quam citissimè veneno patebit exitus, nam crusta facit ut venenum retineatur, & ad interiora penetret. Sin locus ustioni minus idoneus, aut æger illam, formidans ignem, recuset, caustica & escharotica adhibenda, quâ in re cæteris præstare dicitur argentum sublimatum, unguentis refrigerantibus admistum, quo minus doloris inferat. Imponantur deinde emplastra attrahentia ex Galbano, pice nigrâ, terebinthinâ, aliisque gummosis & resinosis. Pulvis Mercurii in hoc casu valdè commendatur, quia virulentam saniem evocat, nec vulnus tam citò claudi permittit. Ad alterum scopum facere creduntur ligaturæ arctissimæ in parte superiore, constrictis vasis: amputatio ipsius partis læsæ, si quidem talis sit, quæ sine vitæ periculo truncari possit, ut digitus manus vel pedis. Exemplum recenset *Sennert. l. 6. prax. part. 5. c. 7.* Ad tertium faciunt alexipharmaca statim propinanda, ut venenum accedens quasi non admittant sed quasi repellant; continuanda, ut illud quod penetrat extinguant, & pravam dispositionem relictam corrigant. Hæc vel simplicia vel composita. Simplicia *Radices* Vincetoxici, Angelicæ, Imperatoricæ, Petasit. Scorzoner. Contrayerv. Gentian. Bardan. Carlin. Succis. Dictamn. alb. Valerian. Allium *Herb* Succis Scabios. Card. bened. scordium, Ruta, dictamnus Creticus, Galega, Salvia, Basilicum. *Flores* Tunicæ, Anthos, Calendulæ, Crocus, Ros. Viol. Nymph. Borrag. Bugloss. *Semina*. Citri. Card. bened. Levist. Basilic. Napi, Conriandri præp. Acetosæ. *Fructus* Nux mosch. Baccalauri, Juniperi, Caric. Nux juglans, Caryophyll. Cubeb. Cardamom. Pom. Granat.

nat. Limon. Aurant. Citri. *Cortices* Citri Aurantior. Li-
 mon. Cinnam. Cass. Lign. Costus. *Ligna* Xylo Aloë, San-
 tal, Rhodium. *Lacrymæ* Thus, Myrrha, Storax, Benzoin,
 Camphora. *Ex Animalibus* Cornu Cerv. Unicorn. os de
 corde cervi, Ebur, Bezoar orient. & occidental. Moschus,
 Zibeth, Castoreum, oculi cancri. *Terræ* sigillatæ, Bolus
 Arm. *Marina* Corallium, Margaritæ, succinum, Ambra.
Lapides pretiosi, Sapphiri, Granati, Smaragdi, Hyacinthi,
 Sardæ seu Carneoli. *Fossilia* sulphur. Nitrum, Vitriolum.
Preparata aquæ simplices ex Simplicibus enarratis. Com-
 positæ, Theriacalis Bezoartica, Bardanæ composita, Car-
 bunculi, Cordialis temperata, antidotalis alexipharmaca
 Matthioli, Stapediana. Elixir vitæ Matth. Propriet. Para-
 celsi. *Syrupi* simplices ex succis vegetabilium : de scordio
 compositus. *Conservæ* ex herbis, floribus, pulpa fruct.
Condita Scorzoner. Helen. rad. Cortic. Citr. Aurant. Nux
 mosch. fl. Citr. Aurant. *Tabul.* ex succo citri, Berber.
 Rob. Ebuli, sambuci, juniperi, gelatina Corn. cervi, cydo-
 nior. *Opiatæ* Theriaca Andromachi, Mithridat. Damo-
 crat. antidotus Matth. Theriaca cœlest. diascordium Fra-
 castor. Electuar. d. ovo Maximiliani Imperatoris. Conf.
 Alkermes, d. Hyacintho. *Extracta* Angelicæ Zedoar.
 Gentian. Card. bened. scord. Helen. Croci. *Salia vola-
 tilia* Cornu C. Viperarum. *Pulveres* Rubeus Pannoni-
 cus, Saxonicus, Bezoarticus officin. Gryseus Cæsaris con-
 tra pestem, *Species* diamarg. cal. & frig. d. Gemm. calid.
 & frig. lætific. Conf. liberant. Hyacinth. *Acet.* Ros. rubr.
 Tunic. sambuc. Calend. Rut. de rub. Id. Theriacale *Ol.*
 scorp. destillata ex Vegetab. *Balsama* ex oleis varia pro
 suffitu. Ex designatis scopis facilè intelligitur, quare

Doctores in his casibus canonem esse velint, non sanguinem detrahendum, non catharticum, non clysterem, non vomitorium, non balneum, neque aliud quidquam sudoris provocatorium exhibendum, ante triduum à morfu aut puncturâ exactum. Tum autem istis universalibus vacationibus locuserit, quando à veneno in venoso genere humores labem contraxerunt. Veneno expugnato ad vulneris sanationem ut aliàs accedendum. Quidam jactant curas magicas, & sunt multi qui schedulas variis vocabulorum barbarorum divaricationibus crucibusque intertextas hominibus vel bestiis devorandas offerunt, qualis est his characteribus signata

† Affara † Schoffara † Affara
 † Pax † Max † Miax.

Sigillo equitis Ruperti, ferreò stylò insculptò multi quoque gloriantur se curatos fuisse, & refert *Gokelius de venen. animal.* se homines vidisse curare, qui ad unamquamque inustionem sequentia verba German. recitarunt: Das walt GOTT und unser lieber Herr St. Ruprecht/ GOTT Vater/ Sohn und Heiliger Geist. *Ulysses Aldrovandus de serp. & dracon. c. 1.* ex Matthiolo narrat, ad eremitam quendam circa Romam morantem confluisse magno numero homines nomine vulneratorum ab anguibus; hunc solitum fuisse interrogare nuncium, num vellet pro patiente remedium sumere; annuentem jussisse, ut pedem denudatum solo collocaret, quem gladii acie circumscribebat, indeque amoto pede, hæc verba in vestigio inscripsisse: CARO CARUZE SANUM REDUCE REPUTA SANUM EMANUEL PARE

RACLETUS: deindè eòdem gladiò characteres delevisse, terramque collectam incyathum aquâ plenum infudisse, donec subsideret, aquam postea indusiò mundò colatam nuncio propinasse, sicque confestim ægrotum absentem sanatum fuisse. De talibus ut nostram proferamus sententiam, statuimus cum *Ulyss. Aldrovand. l.c.* à talibus quorum ratio reddi nulla potest, abstinendum, tantò magis, cum experientia doceat, quibusdam proficuas esse ejusmodi artes, alios in longè graviora mala præcipitare. Rem superstitionis plenam esse ultrò patet; superstitionem impietatis plenam, Theologi docent. Atque hæc de morsuum & puncturarum venenatarum curatione sufficiant, nunc quæ singularia quædam venena exposcunt subjungendum. Ab Aspide igitur ut denuò initium faciamus, in ejus morsu in specie commendatur acetum acerrimum, quod Ægyptii frequenter contrà venenum hoc habent in usu; dandum autem est inquit *Aët. serm. 13. c. 20.* quousque ægri aceti qualitatem circa dextram præcordiorum partem percipiant: Hepar enim in demorsis ab Aspide primò ajunt sensu privari. In medicamento sequenti nonnulli talem fiduciam habent, ut non dubitent se mordendos quantumlibet efferæ offerre Aspidi. Capiunt verò folia thapsi barbati, caryophyllatæ, leucoji rubri paripondere, quæ in acetò acerrimo & sani hominis urinà bulliant, ad partis læsæ fotum. Nonnulli ejus decocti unc. iii. jejuni hauriunt. Dipsadis morsui ferè conveniunt quæ reliquorum venenatorum animalium morsibus, præter illa tamen, quia demorsu plurimum bibunt, nec potum per urinas evacuant, diuretica exhibentur, alvus clysteribus aquam educentibus evacuatur. Natricis mor-

morsui ea auxiliantur remedia, quæ in aliis vulneribus à serpentibus inflictis adhiberi solent. Ad Viperæ morsus *Galen. 2. de antidot. c. 14.* hæc epithemata tradit R. fagapeni, piperis, liquor. Cyrenaic. Opopan. part. æqual. arida pulveriscentur, liquores in acetô solvantur, misceantur. f. Emplastr. Vel R. Centaur. Aristoloch. rad. peuced. pond. par. pulveriscentur & aceto ac Galbano excipiantur. Costum veneni viperini bezoar esse, scribit *Santes Ardoyn. de venen. l. 6. c. 1.* exhibitum à ʒʒ ad ʒj cum vino absinthite. Coagulum leporis exhibet in hoc morsu *Dioscor. l. 6. c. 47.* Ab hæmorrhoo demorsu etsi rarò perveniant ad pristinam sanitatem, & salutis spes in angustò sit, tentandum tamen aliquid, & primo quidem statim membrum læsum si fieri potest, abscindendum, deinde utendum etiam comunibus remediis supra relatis: Tunc medicamenta exhibenda, quæ vim habent sanguinis fluxum sistendi, qualia esse possunt tormentill. burs. pastor. bol. armen. terra sigill. lap. Hæmatit. &c. quibus tamen semper aliquid theriacæ adjiciendum, nec alexipharmaca negligenda, nam licet vim sanguinem fundendi habere videantur, quia tamen sanguinis illud pro fluvium ab Hæmorrhoi veneno proficiscitur, veneno per alexipharmaca victo, etiam sanguinis effusio cessabit. Adversus Basilisci morsum, plurimi nulla præscribunt remedia, quod tam subitò hominem enecet. *Aëtius serm. 13. c. 13.* vanum & superfluum duxit, auxilia contra eum referre. Erasistratus tamen monente Sennerto Castorei ʒj cum vino vel papaveris liquore exhibendam monet, cuiquoque suffragatur Dioscorides. Tarantulæ cura, posteaquam usitata remedia, quæ in aliorum animalium venenatorum mor-

su supra nominata sunt, fuerunt adhibita, præcipuè existit
 in musica, uti omnes etiam Doctores testantur. Non au-
 tem omnibus idem sonus competit; nam alii ad hanc, alii
 ad illam harmoniam saltare incipiunt, idque tam diu con-
 tinuant, donec amplius nequeant. Neque etiam omnes
 ab uno instrumento quoque excitantur, sed alii fidibus o-
 pus habent, alii instrumentis magno strepitu aërem qua-
 tientibus, cujusmodi sunt tympana, tubæ &c. Alii, quod
 tamen rarum, non nisi bombardarum explosione aguntur
 in saltus. Curatio Amphisbænæ & scytales eadem est
 quæ Viperarum, uti *Diosc. l. 6. c. 48.* asserit, petatur igitur
 ex supradictis. Eadem quoque Dryini morsus curatio;
 in specie tamen commendatur origanum, trifolium &
 marrubium, vel eorum succus, radix item aristolochiæ,
 nec non glandes cujuscunque quercus concisæ & cum vi-
 no generoso sumptæ. Morsus Cenchris, Draconis, & ser-
 pentum in Germaniâ nostrâ habitantium quomodo sint
 curandi, satis ex iis quæ hæctenus dicta sunt patebit. De-
 morsis denique à cane rabido modo sequenti subvenien-
 dum. Venenum his, quæ supra in universali curatione
 enarrata sunt, evocandum, & quidem citò quantum fieri
 potest: frustra enim adhibentur remedia, quæ tardè in hoc
 casu adhibentur. Vulnus diu apertè servandum, & non
 solum determinatè usque ad diem 40. sed usque ad ter-
 tium l. 4. mensem, imò per integrum interdum annum:
 observationes enim Doctorum testantur, quosdam ab
 illis demorsos, post annum demum & longius tempus in
 hydrophobiam incidisse, Oxalis trita & imposita ejus-
 demque decoctum magnarum in hoc casu dicitur virium.
 Pili item canis rabidi vulneribus impositi, Cinerem can-
 cro-

crorum fluviatilium mirificè contra illorum morsus prodesse, *Galien. l. 11. simpl. medic.* scribit ; exhibet verò ejus duo cochlearia, cum pulveris radice Gentianæ cochleari uno, in vino generoso. Similes vires veteres alyssu assignabant, verum cum difficile sit decernere, quanam hodiè planta alysson veteribus dicta fuerit, nihil certi statuere possumus. Demersio in mare non est certum contra rabiem remedium ; per multi inquit *Paræus l. 20. c. 8.* se in mare demersere, nec tamen inde adversum rabiem quidquam adjumenti sensere. Præsentaneum & à multis seculis probatissimum est in hoc casu cauterium actuale : Ulcionem enim superficialem nequaquam sufficere, exempla testantur *Hild. obs. 86. cent. 1.* A purgatione & venæ sectione Authores abstinent, nisi fortè malum nobiles præcipuasque partes corporis occupaverit ; tunc corpus satis largè & abundè purgant, balneis & iis omnibus, quibus pori aperiri possunt, utuntur. Potio Lüchtenbergica à multis viris doctis valdè celebratur : verum an intra novem dies, uti affirmant, venenum hocce tam exitiosum extirpare potens sit, valdè dubitat Hildanus qui empiricum istum processum periculosum affirmat : cui quidem *Daniel Danielis in epist.* ita respondet : Illam Hildane toties & tam felici successu comprobata potione, cujus ocularem testem me offero, illæsam nec maculutam volo : plurimi namque adhuc supersunt, qui ex usu illius potionis jam multis elapsis annis nunc belle vivunt &c. Scorpius qui læsit contritus & superlocum impositus, ipse sibi remedio est, tanquam injuriæ vindex & perniciem quam intulit corpore suo luens, ut supra ex poëta notavimus. Ejus oleum quoque auxilio est, unde incolæ Italiæ illud

diu noctuque ad manus habent, eoque plagam illinunt. *Aëtius ferm. 13. c. 19.* medicamentum sequens mirabile pharmacum nominat: Rutæ sylvestr. Drachj. terit in aceto, ceræ unc. j. & resin. pini quadrant. liquefacit & affuso oleo quasi unit & imponit; scribit & ibidem cochleam hortulanam præcipuè cum testâ tritam & plagæ impostam confestim dolorem sedare. Lac ficulneum in vulnus instillatum præsentis auxilio percussis adesse *Diosc. l. 6. c. 44.* refert. Internè alexipharmaca & quæ veneno adversantur adhibenda. Quæ jam dicta sunt de curatione puncturæ scorp. terrestris, locum quoque habent in curatione ictus marini scorpionis, item in ictu pastinacæ marinæ, & scorpæ, nisi quod adhuc *Plinius l. 28. c. 11.* contra pastinacam coaguli leporis vel hædi vel agni ʒi prodesse scribat: & *Aëtius ferm. 13. c. 37.* furfures aceto coctos & pro cataplasmate impositos. Contra puncturas verò vesparum & apum remedio est è vestigio ictum suxisse vehementius, suctuque infixos aculeos revulsisse, quod si sic revelli nequeant, locus, si nihil impediat, incidendus est. Nonnulli partem læsam in calentem aquam demergunt & per integram horam fovent. Nasturtium tritum & impositum dolorem sedare dicitur. Idem præstabit simus bubulus in oleo & aceto maceratus, calensque impositus. Sunt qui animalia trita quæ pupugerunt imponunt, veluti in punctura scorpis: Ultimò, cum tutius sit morbum præcavere, quam eundem curare, nonnulli medici docere conantur, qua ratione quis possit prohibere, ne animalia moribus nocere possint, de quâ re vid. *Sant. Ardoynus Hayabbas* aliique. Hoc verum, quod, qui corpus suum succo malvæ cum oleo mixto obliniverint, à puncturis vesparum & apum immunes sint.

Et hæc sunt L.B. quæ pro ingenio & tempore in char-
tam conjicere volui & debui: quod si palato tuo non ar-
rideant omnia, ne quæso lividus statim & mordax sis, do-
ctus enim meliora facilè & libenter sententiam meam
mutabo; cum non errare, sed in errore perseverare, tur-
pe sit. Finio interim in nomine Salvatoris nostri, cui pro
concessâ hæctenus in studio medico gratiâ debitas
gratias ago, agamque.

Dum vivam, vitamq; per hæc mortalia ducam.

COROLLARIA

De

MORSIBUS.

I.

Paucissimi moriuntur absque
morsibus.

II.

Ex levissimis morsibus contigit
hominem quandoque mori.

III.

Morsus fieri potest absque effu-
sione sanguinis.

IV.

Morfus incurabiles curandos
fufcipere Medicus debet.

V.

Morfus Gallinæ non est morfus.

VI.

Argentina ad curationem mor-
fuum facere potest.

VII.

Pfyllos qui imitantur, illi fummo
fe fe exponunt periculo contra
præcepta Dei.

VIII.

Non omnia animalia à rabidis
vulnerata, in rabiem aguntur.

F I N I S.